

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
NONFORMAL EDUCATION MANAGEMENT
ON BASIC EDUCATION CURRICULUM B.E. 2544
IN KLAENG DISTRICT, RAYONG PROVINCE*

วิเชษฐ มีบุญ**

ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
1) การจัดการศึกษานอกโรงเรียน
หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544

2) แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา
นอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัด
ระยอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูล
จากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอ จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 15 คน
และนักศึกษา จำนวน 44 คน ผู้วิจัยทำการศึกษา
และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีสัมภาษณ์

แบบมีโครงสร้างและการสังเกตแบบไม่มี
ส่วนร่วมนำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายเชิง
พรรณาคความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. เนื้อหาวิชามีมากและบางส่วนไม่
เหมาะสมกับนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ไม่สอดคล้อง
กับท้องถิ่น มีระยะเวลาเรียนสั้น ทำให้เรียนได้
ไม่ครบตาม หลักสูตร ควรปรับหลักสูตรให้
มีความเหมาะสมกับนักศึกษาและสภาพของ
ท้องถิ่นและให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่จัด
2. ส่วนใหญ่ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรม
ต่างๆให้กับนักศึกษาเอง โดยขาดความรู้ในการ
จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งไม่ตรงกับ

* วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

** นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ความต้องการ ของนักศึกษาครูควรพัฒนาการ กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักศึกษา แต่ละรุ่น และให้นักศึกษามีบทบาทมีส่วนร่วม ในการคิดกิจกรรมมากขึ้น

3. ไม่มีการนิเทศการสอน และไม่มี การพัฒนาครู เช่น การฝึกอบรมด้านการสอน ควรมีการพัฒนาครู และมีการนิเทศการสอน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย

4. ไม่ค่อยมีการใช้วัสดุอุปกรณ์และ สื่อการเรียนการสอนเนื่องจากไม่มีวัสดุอุปกรณ์ และสื่อ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอควรจัดหาเพื่อ สนับสนุนการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ

5. นักศึกษามีผลการเรียนดีเกินจริง และวัดผลได้ไม่ครบทุกด้าน โดยใช้ข้อสอบ รวมจากส่วนกลาง ครูผู้สอนไม่มีสิทธิ ในการออกข้อสอบ จึงไม่ครอบคลุมสาระที่เรียน ควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ เพื่อการ วัดผลและประเมินผล

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the nonformal education management on basic education curriculum B.E. 2544 and 2) to develop a guide of nonformal education management on basic education curriculum B.E. 2544 in Klaeng District, Rayong Province. The director of the district nonformal education service center, 15 teachers and 44 adult learners were intensively interviewed. Also the non-participatory observation was used by the researcher for this qualitative research.

The findings were as follow:

1. There were too many subjects in a short period of time and were not suitable for adult learners and the local change. The curriculum should be adjusted to adult learners need and the local conditions.

2. The adult teachers lack of knowledge in teaching methods and group activities for adult learners. The teachers should be trained for teaching adult to meet the need of the adult learners.

3. There were not supervision and teaching personnel development such as teaching training. The adult teachers should be supervised in teaching and trained for teaching adult. The community should participate in supervision and personnel development.

4. Never used materials, or teaching aid and media for teaching and learning. Nonformal education service center district should be responsible for this matter for the teaching and learning quality.

5. The test scores appeared overmuch the students capabilities. The adult teachers have no opportunity in constructing the final test to cover every learning aspect of the adult learners. There should be a variety of approaches using in the evaluation and measurement process.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกทางสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้ทำการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยให้ดำเนินการใช้ครั้งแรกในปีการศึกษา 2546 ใช้แนวคิดที่ได้มีการพัฒนาจากพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา ความเชื่อและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่พลานามัยหลักสูตรและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่ที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โดยมีหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการศึกษาสำหรับผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับมุ่งเน้นสำหรับพื้นที่ที่สถานศึกษาในระบบไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้ได้ ให้ผู้ใฝ่เรียนคิดเป็น แก้ไขปัญหาเป็นเน้นการเรียนแบบบูรณาการ สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้ประสบการณ์และอาชีพเป็นผลการเรียนตามหลักสูตรได้ และส่งเสริมให้บุคคล ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่วนในด้านของจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความรู้มีความเป็นไทย และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพ

และการดำเนินชีวิตการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะจัดการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าหรือยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2547, หน้า 8-10)

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีกระบวนการที่ซับซ้อนจึงเกิดปัญหาขึ้นหลายประการ ในการนำไปปฏิบัติจริงผู้วิจัยเคยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และได้ดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่ามีปัญหาต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้นกับตัวผู้สอนและผู้เรียนทั้งในด้านการเข้าใจในหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่จะต้องเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่ม แต่ละสภาพพื้นที่ การจัดเวลาเรียนและกิจกรรมให้กับผู้เรียน ซึ่งส่วนใหญ่เวลาเรียนไม่พอในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีหลายรูปแบบทำให้เกิดความสับสนทั้งตัวผู้สอนและตัวผู้เรียน

ในเรื่องของการวัดและประเมินผลจากการเรียนการสอนที่มีหลายรูปแบบ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการประเมินผล วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนก็เป็นปัญหา เช่น ยิงขาดหรือที่มีอยู่ก็ขาดความทันสมัย และจากหลาย ๆ เหตุผลของปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่อำเภอ แกลง จังหวัดระยอง และพื้นที่อื่นๆ ทำให้ทางรัฐบาลประกาศยกเลิกการประเมินคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนระดับชาติให้กับผู้เรียนที่เรียนจบในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 (สำนักข่าวไทย-ชิงหัว, 2548)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับยังไม่พบการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และพื้นที่อื่นๆ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนา การจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย 5 ด้านคือ

1. ด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ด้านการนิเทศและการพัฒนาบุคลากร
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อ
5. ด้านการวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจาก ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
2. ประเด็นที่ศึกษา จะศึกษาในเรื่องของสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543) ในด้านต่างๆต่อไปนี้
 - 2.1 ด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร
 - 2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.3 ด้านการนิเทศและการพัฒนาบุคลากร
 - 2.4 ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อ
 - 2.5 ด้านการวัดและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนและแนวทาง

ในการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยศึกษาจากประชากร ดังนี้

ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 1 คน ครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โดยมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษา ที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีประสบการณ์ในการเรียนอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 44 คน ที่สามารถติดตามได้ (จำนวนที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด 1,212 คน)

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและทำการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด เป็นเวลา 8 เดือน ตั้งแต่เดือน มกราคม - เดือน สิงหาคม 2549 แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาความอย่างละเอียด เพื่อสรุปผลการวิจัย

สรุปผลวิจัย และอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบหลักสูตร

1.1 การจัดรายวิชา พบว่า ในแต่ละภาคเรียน ลงทะเบียนเรียน ภาคเรียนละ 2 วิชาโดย

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นผู้จัดให้ในส่วนของรายวิชาและเนื้อหาวิชาที่เรียนมีความหลากหลายและเนื้อหาวิชามีมากเกินไป เวลาเรียนมีน้อยจนนักศึกษาเรียนไม่ทัน เนื้อหาสาระในบางรายวิชาขาดความเหมาะสมกับนักศึกษา ซึ่งเป็นผู้เรียนผู้ใหญ่

แนวทางในการจัดรายวิชา ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระวิชาให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษาและมีการนำเอาข้อมูลในชุมชนมาบูรณาการร่วมในเนื้อหาวิชาที่จัดอยู่ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองต้องการและเรื่องของชุมชนมากขึ้น

ผลการค้นพบดังกล่าวนี้ อาจเป็นเพราะว่ารายวิชาและเนื้อหาสาระวิชาที่นำมาจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีการนำเอาเนื้อหาวิชาและสาระการเรียนรู้แกนกลางมาจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของหลักสูตรในระบบโรงเรียน ซึ่งมีเนื้อหาที่มากเหมาะสำหรับเด็กที่ต้องการความรู้เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาต่อและเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน แต่สำหรับผู้ใหญ่ซึ่งมีประสบการณ์อยู่แล้ว ต้องการความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังทฤษฎีการสอนผู้ใหญ่ของโนวส์ (Knowles, 1980) ที่กล่าวว่า เด็กที่เราสอนให้เขา เพราะว่าเด็กต้องเรียนรู้ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่ของผู้ใหญ่ ความต้องการในการเรียนเกิดจากแรงผลักดันของความต้องการ เช่น ถ้าอยากจะทำงานก็จะพยายามเรียนรู้ให้ได้งานนั้น เมื่อได้งานแล้วทำงานแล้วเขาจะต้องเรียนรู้ต่อไปอีกว่าจะทำงานอย่างไรถึงจะมีความก้าวหน้าเมื่อได้รับความก้าวหน้าด้านหนึ่งก็จะพยายามเรียนรู้ทักษะ

เพิ่มขึ้นอีกเพื่อก้าวไปตามลำดับและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2541) เรื่องทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียง พบว่า ด้านหลักสูตร มีปัญหาและอุปสรรค คือ เนื้อหาในแบบเรียนมีมากและยากเกินไปทำให้เรียนไม่ทันและเนื้อหาบางวิชาไม่ตรงกับหลักสูตร ไม่สอดคล้องในการเรียนการสอนและความต้องการของผู้เรียน

1.2 แผนการเรียนการสอน พบว่ามีการจัดทำแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับนักศึกษาแต่ยังไม่เป็นไปตามแผนเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนและมีบางศูนย์การเรียนชุมชนที่ไม่มีการจัดทำแผนการเรียนการสอนเพราะครูผู้สอนกับนักศึกษาคาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการเรียนการสอนและมีกิจกรรมอื่นเข้ามาแทรก

แนวทางในการจัดทำแผนการเรียนการสอน ควรมีการให้ความรู้ในเรื่องของการทำแผนการเรียนการสอนกับครูผู้สอนและอาจให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการเรียน และให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนด้วย

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดทำแผนการเรียนการสอนแบบบูรณาการกันระหว่าง 2 วิชาเป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และเนื้อหาวิชาที่มีมากแต่เวลาการเรียนมีน้อยจึงเป็นการยากที่จะจัดทำแผนการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูผู้สอนซึ่งบางคนไม่มีความรู้สายวิชาชีพครู และตัวนักศึกษาเองที่ไม่ได้มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำแผนการเรียน

การสอน แผนการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นมาจึงไม่สอดคล้องกับการนำมาใช้ หรือเมื่อนำมาใช้ก็ไม่เป็นไปตามแผนที่ทำไว้จนทำให้บางศูนย์การเรียนชุมชนไม่ได้มีการจัดทำแผนการเรียนการสอน จึงควรมีการให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและนักศึกษาในเรื่องของการจัดทำแผนการเรียนการสอนก่อนที่จะให้ไปจัดทำแผนกันเองซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสอนผู้ใหญ่ของโนวส์ (Knowles, 1980) กล่าวว่าการวางแผนการเรียนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนด้วย ครูควรเป็นผู้แนะนำ ช่วยแยกแยะพิจารณาความต้องการ แนะนำวิธีการต่างๆ ที่จะศึกษาและค้นคว้า ไม่ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้รับฝ่ายเดียวในการสอนผู้ใหญ่ที่ผู้เรียนและผู้สอนควรได้รับผิชอบในกระบวนการเรียนการสอนร่วมกัน โดยเน้นที่การแก้ปัญหาพร้อมกันมากกว่าที่จะเป็นผู้สอนเป็นศูนย์กลางหรือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2541) เรื่องการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 พบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับแผนการเรียนการสอน

1.3 แหล่งการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนไม่เคยพาผู้เรียนไปแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนได้แต่พาผู้เรียนไปแหล่งการเรียนรู้นอกชุมชนทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูผู้สอนไม่ค่อยให้ความสนใจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และ ขาดการประสานงานกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แนวทางในการหาแหล่งเรียนรู้ควรต้องมีการประสานงานระหว่างศูนย์บริการการ

ศึกษานอกโรงเรียน ครูผู้สอน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและให้นักศึกษาได้เข้าไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อเป็นหนทางที่นำไปสู่การส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักชุมชนของตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนซึ่งผลการค้นพบด้านนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทัศน์ธรรมคุณ (2538) เรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) พุทธศักราช 2533 ตามทัศนะของครูประจำกลุ่มของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 7 พบว่ามีปัญหา ไม่สามารถใช้แหล่งวิทยากรในท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้

1.4 การจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับท้องถิ่นบางส่วนผู้ที่จัดทำหลักสูตรไม่ได้เน้นในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและขาดความร่วมมือกับคนในท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตร

แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ควรเป็นความร่วมมือกันหลายฝ่าย เช่น บุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักการศึกษาผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไปที่มีความรู้ความสามารถในด้านหลักสูตรเป็นต้น

ผลการค้นพบดังกล่าวนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหลักสูตรที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนใช้ร่วมกันหลายแหล่ง และนอกจากนี้ในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ยังไม่มี คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ที่อยู่ในชุมชนร่วมกับบุคลากรของสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรขึ้น ทำให้หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันขาดความสอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมวิชาการ (2534) เรื่องปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญพบว่ามีปัญหาครูผู้สอนยัง ไม่มีความชำนาญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนต้องพัฒนาครูผู้สอนในเรื่องของการจัดทำหลักสูตร และให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรเพื่อหลักสูตรที่ได้ จะ ได้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่น

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (กรต.) พบว่า ครูผู้สอนร่วมกับนักศึกษาในการจัดทำประเด็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเลือกจากเนื้อหาที่ง่ายในรายวิชาที่เรียนแต่ก็มีครูผู้สอนส่วนหนึ่งที่จัดทำหัวข้อการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งหมด และให้นักศึกษานำไปศึกษาด้วยตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับชุมชนแต่ชุมชนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ตอบคำถามจากประเด็นที่เกี่ยวกับชุมชน ไม่ได้รวมทั้งนักศึกษาไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาค้นคว้า

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนและนักศึกษาคควรร่วมกันกำหนด

ประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ
คำนึงถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อที่นักศึกษา
จะได้รู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น

ผลการค้นพบดังกล่าวนี้อาจเป็น
เพราะว่าการจัดทำหัวข้อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
จะนำเนื้อหาที่ง่ายจากรายวิชาที่เรียนมาจัดทำ
เป็นหัวข้อการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่สามารถ
หาคำตอบได้จากแหล่งการเรียนรู้หรือผู้รู้ที่มี
อยู่ในชุมชนแต่เนื่องจากครูผู้สอนและนักศึกษา
ส่วนหนึ่งไม่ใช่คนในพื้นที่หรือรู้จักชุมชน
ไม่ดีพอจึงไม่สามารถเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ของ
ชุมชนได้เท่าที่ควรประกอบกับทางศูนย์บริการ
ศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูผู้สอน
ไม่ค่อยให้ความสนใจและสนับสนุนให้นักศึกษา
ได้เข้าไปใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน
และบางครั้งปัญหาที่เกิดจากตัวนักศึกษาเอง
ที่ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้า สอดคล้อง
กับข้อสรุปของ เชียรศรี วิวิธสิริ (2541, หน้า
135) สรุปปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ผู้ใหญ่
ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาผู้ใหญ่
ได้ไว้ว่าผู้ใหญ่ไม่มีเวลาว่างหรือมีเวลาไม่มากพอ
ต้องรับผิดชอบภาระทางครอบครัว เช่นเลี้ยงดู
เด็กเล็กและต้องรับผิดชอบหนักในภาระหน้าที่
การงาน

2.2 การพบกลุ่ม พบว่า พบกลุ่มครั้งละ
3 ชั่วโมง ศูนย์การเรียนชุมชนส่วนใหญ่
พบกลุ่มรวมทุกระดับทำให้เกิดความสับสน
ในการเรียนการสอน และนอกจากนี้ยังมีบาง
ศูนย์การเรียนชุมชนที่ผู้สอนไม่ให้ความสำคัญ
ในการเรียนการสอน มีแต่กิจกรรมอื่นๆทำให้
ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากมาเรียน

แนวทางการจัดเวลาพบกลุ่ม ต้องให้
ความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาพบกลุ่ม ไม่จำเป็น

ต้องพบกลุ่มวันเวลาเดิมแต่ให้ตามสะดวกของ
ครูผู้สอนและนักศึกษา นอกจากนี้ควรแยกระดับ
นักศึกษาในการพบกลุ่ม เพื่อสะดวกในการจัด
การเรียนการสอน

ผลการค้นพบดังกล่าวนี้อาจเป็น
เพราะว่า ครูผู้สอนไม่ได้เน้นกระบวนการพบ
กลุ่ม และบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
ทั้งที่มีการจัดทำแผนการเรียนการสอนหรือแผน
การพบกลุ่มว่าควรพบกลุ่มแต่ละครั้งนักศึกษา
จะต้องเรียนรู้และทำกิจกรรมอะไรบ้างครูผู้สอน
ต้องสอนและมอบหมายงานอะไรให้บ้าง แต่ครู
ผู้สอนส่วนหนึ่งไม่มีการสอนให้นักศึกษา
ได้แต่มอบหมายงานให้นักศึกษาไปค้นคว้าด้วย
ตนเอง ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนนั้น
ควรเป็นครูผู้สอนร่วมกับนักศึกษาแบ่งเนื้อหา
สาระของวิชาที่เรียนออกเป็น 3 ส่วน คือ
เนื้อหาที่ยาก ต้องจัดให้มีการสอนเสริม เนื้อหา
ปานกลาง ครูผู้สอนมีหน้าที่ให้ความรู้แก่นัก
ศึกษา และเนื้อหาที่ง่าย ให้นักศึกษาไปศึกษา
ด้วยตนเอง แต่การพบกลุ่มของนักศึกษาไม่มี
การสอนเสริม ไม่มีการเรียนการสอนระหว่าง
การพบกลุ่ม เพราะการพบกลุ่มส่วนใหญ่รวมกัน
ทุกระดับ ทำให้สอนไม่ได้ และยังเกิดจากการที่
ครูผู้สอนต้องพบกลุ่มหลายแห่งภายในวันเดียว
ทำให้จัดกิจกรรมในการพบกลุ่มแต่ละแห่ง
ได้ไม่มาก ไม่สอดคล้องกับ ทฤษฎีการสอนผู้ใหญ่
ของโนวส์ (Knowles, 1980) กล่าวว่า กลุ่มผู้เรียน
ควรเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความพร้อม
ควรมีเทคนิคในการจัดและสอน โดยดูความ
พร้อมและความต้องการของผู้เรียนที่แท้จริง
และความแตกต่างกัน ถ้าสามารถจัดกลุ่มได้ การ
เรียนการสอนจะเป็นรูปแบบเดียวกันหากกลุ่ม

ผู้เรียนมีความแตกต่างกันก็อาจจะใช้เทคนิคโดยการแบ่งกลุ่มย่อยได้ และยังไม่สอดคล้อง คำกล่าวของ นีอค (Knox, 1986) สิ่งที่คุณสอน ผู้ใหญ่และนักการศึกษาในระบบจะขาดเสียมิได้ คือ ควรมีคุณสมบัติ ของการมีความยืดหยุ่น ต่อเวลา เนื้อหาสาระ วิธีการเรียนให้เหมาะสม กับกลุ่มผู้เรียน

2.3 โครงการ พบว่าแต่ละภาคเรียน นักศึกษาต้องทำโครงการ 1 โครงการโดยศึกษา ปัญหาจากชุมชนแล้วมาจัดทำเป็นโครงการ ส่วนของการนำปัญหาจากชุมชนมาจัดทำเป็นโครงการยังมีน้อยส่วนใหญ่ นักศึกษาทำโครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์และเป็นโครงการที่ซ้ำ ๆ กันหรือเคยทำมาแล้วทำให้ขาดความแปลกใหม่และขาดการพัฒนาทั้งนี้เพราะ ครูผู้สอนและนักศึกษาไม่เข้าใจในกระบวนการเรียนรู้แบบการทำโครงการ

แนวการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ ควรจัดให้มีการอบรมเรื่องการสอนแบบโครงการให้กับครูผู้สอนและนักศึกษา เพื่อที่จะได้ทำโครงการได้ถูกต้องและขอความร่วมมือให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา ในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาในชุมชน การประเมินผลงาน โครงการเพื่อ โครงการที่จัดทำขึ้นจะได้มีประโยชน์กับนักศึกษาเอง และชุมชนอย่างแท้จริง

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนและนักศึกษขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการทำโครงการว่าโครงการที่จะทำขึ้นต้องเป็นเรื่องที่นักศึกษาต้องการที่จะเรียนรู้อย่างเจาะลึกหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งต้องมีการสำรวจศึกษาค้นคว้าเสียก่อนว่าจะทำโครงการเรื่องอะไร และนอกจากนี้การทำโครงการต้องสอดคล้องกับรายวิชาที่เรียนและบูรณาการ 2 วิชาเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก จึงทำให้นักศึกษาทำแต่โครงการเดิมๆ และไม่ค่อยเกิดประโยชน์กับนักศึกษาและชุมชน

2.4 กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) พบว่า ครูผู้สอนร่วมกับนักศึกษาในการจัดทำโครงการกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่มักทำในเรื่องเดิมๆ เกือบทุกภาคเรียนและทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มักจัดการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตนอกสถานที่มากกว่า ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งเรื่องการเงิน ปัญหาครอบครัวไม่ตรงตามความต้องการของนักศึกษา และไม่เกิดประโยชน์กับชุมชนของนักศึกษา

แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรร่วมมือกับชุมชนในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาจะได้ประหยัดงบประมาณและได้พัฒนาชุมชนของนักศึกษาก่อน

ผลการค้นพบดังกล่าวนี้อาจเป็นเพราะว่าทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเข้าค่ายและการไปศึกษาดูงานต่างจังหวัด โดยที่ไม่ได้สำรวจความต้องการของนักศึกษาว่าต้องการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบใดและที่ไหน หลักในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาต้องเป็นผู้ที่เสนอโครงการโดยโครงการที่ทำนักศึกษาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน ได้ใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามา และตรงตามความถนัด

ของนักศึกษาและเป็นประโยชน์ทางด้าน ชุมชน สังคม ครอบครัวและตัวนักศึกษาเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณารัตน์ จงพิพัฒน์วิเศษ (2540) เรื่องความคิดเห็นต่อกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาผู้ใหญ่ ทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัด กาญจนบุรี พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะ ต่อกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านลักษณะของกิจกรรม มีปัญหา ขาดความร่วมมือระหว่างสมาชิกกลุ่ม มาร่วม กิจกรรม ไม่ได้เพราะต้องทำงานนักศึกษามาร่วม กิจกรรมช้ากว่ากำหนด มีข้อเสนอแนะดังนี้ กำหนดกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมอย่างเคร่งครัด ควรจัดกิจกรรมที่อาศัยความร่วมมือและมนุษย์สัมพันธ์ภายในกลุ่มให้มากขึ้น ควรจัดกิจกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน ด้านปัจจัย สภาพแวดล้อม มีปัญหาสถานที่จัดกิจกรรม ไม่เหมาะสม เช่นอยู่ไกลเกินไป ค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมไม่เหมาะสมแพงเกินไป ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมไม่เหมาะสมมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรหาสถานที่จัดกิจกรรม อยู่ใกล้กับสถานที่พบกลุ่มควรจัดระยะเวลา ในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม ควรจัดเก็บค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม

2.5 การสอนเสริม พบว่า ไม่มีการจัด สอนเสริมให้กับนักศึกษาเนื่องจากขาดงบประมาณที่ใช้ในการจัดจ้างและขาดบุคลากร ในการสอนเสริม

แนวทางการจัดการเกี่ยวกับการ สอนเสริม ควรมีการประสานงานกับชุมชนใน การจัดหางบประมาณและจัดหาวิทยากรในการ สอนเสริมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจ เป็นเพราะว่าครูผู้สอนไม่สามารถดำเนินการ หรือ จัดการสอนเสริมทั้งทางการจัดการจัดกิจกรรม และการประสานงานในการจัดหาบุคลากรและ การจัดทำงบประมาณการสอนเสริม และเหตุผล อีกประการหนึ่งก็คือครูผู้สอน ไม่ได้แยกเนื้อหา สารรายวิชาที่เรียน โดยส่วนเนื้อหาที่ยากต้อง มีการสอนเสริม เนื้อหาปานกลาง ครูผู้สอนเป็น ผู้สอนและเนื้อหาที่ง่ายให้ผู้เรียนไปศึกษาด้วย ตนเอง แต่ครูผู้สอนอาจจะสอนเองทั้งหมด หรือไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนแต่ให้ นักศึกษาไปศึกษาด้วยตนเองทั้งหมดซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ บุญฉัฐ พิมพ์ทอง (2539) เรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ หลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต 6 ผลการวิจัยพบว่าด้านการจัดการเรียน การสอนของครู ครูมีเวลาไม่เพียงพอและขาด งบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมการสอน ให้กับผู้เรียน

3. ด้านการนิเทศและพัฒนาบุคลากร

3.1 ด้านการนิเทศ พบว่า ครูไม่เคย ได้รับการนิเทศการเรียนการสอน ทั้งนี้ เนื่องจาก ขาดบุคลากรในการนิเทศติดตามการจัดการเรียน ของครูผู้สอนทำให้ขาดการแนะนำในการจัด การเรียนการสอนเพื่อสร้างประสิทธิภาพใน การเรียนการสอน

แนวทางการจัดการนิเทศการสอน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศเพื่อออก

นิเทศและติดตามผล รวมทั้งให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอน

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ไม่ได้ให้ความสำคัญและขาดบุคลากรในการนิเทศ เพราะบุคลากรมีน้อย แต่ก็จะมีพนักงานราชการส่วนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการนิเทศครูผู้สอนในพื้นที่ แต่ก็ไม่ได้ออกทำการนิเทศ ครูผู้สอนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแกลงจึงไม่ได้รับการนิเทศ และคำแนะนำในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชัย ภูิกฤษณ์ (2538) เรื่องการศึกษาสภาพการได้รับการนิเทศและสภาพความต้องการด้านกรนิเทศของหัวหน้าและเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 5 พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีปัญหา และข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานเนื่องจาก ได้รับนิเทศรวมทั้งการชี้แจงแนะนำจากคณะนิเทศของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอยู่ในระดับน้อยซึ่งเป็นผลกระทบให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ไม่มีความชัดเจนและขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานในพื้นที่

3.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่าบุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาและอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน เนื่องจากขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรและที่เคียดจัดให้ความรู้กับบุคลากรมักเป็นเรื่องเดิมๆ และไม่ตรงกับความต้องการประกอบกับบุคลากรก็ขาดแรงจูงใจใน

การพัฒนาเพราะมีความรู้สึกว่าเป็นเพียงถูกจ้างชั่วคราวพัฒนาแล้วก็ไม่เกิดผลประโยชน์ใดๆ

แนวทางการพัฒนาบุคลากร ควรที่จะขอความร่วมมือจากชุมชนในเรื่องของงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรและทำการสำรวจความต้องการของบุคลากรว่าต้องการพัฒนาตนเองในเรื่องใดบ้างและควรจัดผลประโยชน์ให้บุคลากรที่พัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีหน้าที่ในการจัดอบรมให้ความรู้และพัฒนาบุคลากร ซึ่งส่วนใหญ่ที่จัดขึ้นจะเป็นเรื่องเดิม ๆ ขาดการสำรวจความต้องการของบุคลากรว่าต้องการพัฒนาหรืออยากทราบเรื่องใดเพิ่มเติม และนอกจากนี้ ในเรื่องของแรงจูงใจของบุคลากรซึ่งส่วนใหญ่ที่มีความคิดเห็นที่ไม่รู้ว่าจะพัฒนาตนเองไปเพื่ออะไรเพราะเป็นแค่ถูกจ้างชั่วคราวจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องนี้เท่าใดนัก สอดคล้อง กับงานวิจัยของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2541) ได้ศึกษาทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ด้านครูประจำกลุ่มมีปัญหาและอุปสรรค คือครูประจำกลุ่มขาดทักษะในการสอนและไม่มีความถนัดในวิชาที่สอนและครูประจำกลุ่มไม่เข้าใจในจุดประสงค์ของการพบกลุ่มและวิธีสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูประจำกลุ่ม และควรจัดอบรมและประชุมครูประจำกลุ่ม

เพื่อเพิ่มทักษะด้านการสอนให้มากขึ้น และแตกต่างกับหลักการของ น็อก (Knox, 1986) ที่กล่าวว่า สิ่งที่คุณสอนผู้ใหญ่และนักการศึกษา นอกกระบบจะขาดเสียมิได้ คือ ผู้สอนต้องมีความสมัครใจ และมีทัศนคติที่ดีต่องานสอน เพราะการทำงานด้วยใจรักและสมัครใจจะไม่ทำให้รู้สึกทำงานหนัก และจะรู้สึกสนุกกับงานที่ทำด้วย เป็นผลดีกับผู้เรียนด้วยหากผู้สอนทำไปเพราะหน้าที่ และทำให้ผ่านไปวันหนึ่ง ๆ ก็จะขาดการสร้างสรรค์ไปและผู้สอนต้องมีความจริงใจต่อผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จริงๆ การสร้างความจริงใจนี้ผู้เรียนสามารถเห็นได้ และเกิดความรู้สึกสรีทนามีกำลังใจในการเรียนด้วย

4. ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อ

ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนและนักศึกษาไม่เคยได้ใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนอย่างอื่นนอกจากหนังสือเรียน เนื่องจากไม่มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อหรือที่มีก็ใช้การไม่ได้การเรียนการสอนปล่อยไปตามธรรมชาติ

แนวการพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การสอน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควรรหาทางสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์การสอน เพื่อให้ใช้ในการเรียนการสอน และท้องถิ่นควรสนับสนุนสื่อต่างๆ หรือให้นักศึกษาทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์สำหรับนักศึกษาเอง

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนไม่สามารถประสานงานและการพัฒนาส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล และสื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จะสังเกตได้จาก

ที่ศูนย์การเรียนชุมชนหลายแห่งอยู่ที่เดียวกับที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีงบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อสิ่งที่ต้องการได้ แต่ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจในการสนับสนุน

5. ด้านการวัดผลและประเมินผล

ส่วนใหญ่ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ดีเกินความจริง เพราะในการเรียนมีคะแนนเก็บมากทำให้นักศึกษาได้เกรดสูงไม่เหมาะสมกับความรู้ที่มี ครูผู้สอนไม่มีส่วนร่วมในการออกข้อสอบแต่ได้นำข้อสอบที่ใช้ร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภออื่นๆ มาทำการวัดผลประเมินผลกับผู้เรียน ทั้งให้กระบวนการเรียนการสอนในแต่ละภาคเรียนทำได้ไม่ครบหลักสูตร นักศึกษาเรียนรู้ได้น้อยถึงเวลาวัดผลทำได้ไม่เป็นไปตามเกณฑ์และการประเมินการคิดวิเคราะห์อ่าน เขียน และลักษณะอันพึงประสงค์ผู้สอนไม่สามารถประเมินผู้เรียนได้ทุกคน

แนวทางการพัฒนาการจัดการประเมินผลควรเพิ่มความหลากหลายในการวัดผลประเมินผล มีการวัดผลตลอดระยะเวลาที่เรียน และเพิ่มวิธีการวัดผลประเมินผลให้มากขึ้น ทั้งการสอบภาคทฤษฎีการสอบภาคปฏิบัติและควรให้ผู้สอนมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ

ผลการค้นพบดังกล่าวทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาใหม่ทำให้คุณภาพในการวัดผลประเมินผลยังไม่ดีพอ มีคะแนนเก็บมาก นักศึกษาได้ผลการเรียนที่ดีเกินความจริงรวมทั้งกระบวนการวัดผลประเมินผลที่ขาด

ประสิทธิภาพ การใช้ข้อสอบร่วมกับศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภออื่นมาให้ให้นักศึกษา สอบ ครูผู้สอนกล่าวว่านักศึกษาจะสอบตกก็มีการช่วยเหลือกันระหว่างครูผู้สอนกับนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา สิงขรรัตน์ (2540) เรื่อง ปัญหาของครูประจำกลุ่มในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญ โดยวิธีเรียนทางไกล ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายในเขตภาคกลาง ด้านการวัดผลประเมิน ผลการเรียนรู้ พบว่าครูประจำกลุ่มมีปัญหาดังนี้ ครูประจำกลุ่มไม่มีส่วนในการสร้างแบบทดสอบ ปลายภาคด้วยตนเองขาดแคลนเครื่องมือ ที่มีคุณภาพสำหรับวัดผลประเมินผลและ ขาดความร่วมมือในการประเมินผลจากเจ้าหน้าที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ มีปัญหาที่น่าสนใจ ดังนี้ ข้อสอบปลายภาคครูประจำกลุ่มควรมีส่วนร่วม ในการออกข้อสอบเพราะข้อสอบที่ออกมาไม่ตรงกับเนื้อหาวิชาที่สอนขาดเครื่องมือวัดผลที่ดี และครูประจำกลุ่มไม่เต็มใจ ทำให้การวัดผล ที่ได้ไม่ตรงกับความสามารถของนักศึกษาและยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2541) ได้ศึกษาทัศนคติของครูประจำกลุ่ม การศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้ สำหรับผู้ใหญ่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียง พบว่า ด้านการวัดผลประเมินผลมีปัญหาและ อุปสรรค คือหนังสือประกอบการเรียนมีเนื้อหา ไม่ตรงกับข้อสอบ เครื่องมือวัดผลไม่เหมาะสม กับผู้เรียน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรให้ครู ประจำกลุ่มมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ เพราะจะได้ออกได้ตรงกับเนื้อหาและเกณฑ์

อายุของผู้เรียนและควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง สรุปแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนไว้ 3 ประการ

1. ด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร เนื้อหาวิชามีมาก และ บางส่วนไม่เหมาะสมกับนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น มีระยะเวลาเรียนสั้น ทำให้เรียนได้ไม่ครบตามหลักสูตร

ควรมีการปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับนักศึกษา เหมาะสมกับเวลาแต่ละภาคเรียน และสภาพท้องถิ่นโดยประสานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตร รวมทั้ง ส่งเสริมนักศึกษาให้ศึกษาหาความรู้จากแหล่ง การเรียนรู้จากในชุมชนมากขึ้น

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมต่างๆ ให้กับ นักศึกษาเอง โดยครูขาดความรู้ในการจัด กิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งไม่ตรงกับ ความต้องการ ของนักศึกษา

ครูควรพัฒนาการกำหนดกิจกรรม ให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละรุ่น และให้ นักศึกษามีบทบาทมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรม มากขึ้นควรที่จะมีการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ในเรื่องของการสอนผู้ใหญ่และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนอย่างจริงจัง

3. ด้านการนิเทศและพัฒนาบุคลากร ไม่มีการนิเทศการสอน และไม่มีการพัฒนาครู เช่น การฝึกอบรมด้านการสอน เทคนิคการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ ตลอดจนการผลิตสื่อเพื่อใช้ในการสอน ซึ่งครูควรมีความสามารถและทักษะกระบวนการสอนทั้งหมด ตลอดจนการขาดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูควรมีการกวดขันดูแลและออกนิเทศการเรียนการสอนให้กับครูผู้สอนอย่างจริงจัง และ ควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากรว่าต้องการพัฒนาในเรื่องใดบ้าง และนอกจากนี้ควรสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากร เพื่อที่บุคลากรจะ ได้มีกำลังใจในการพัฒนาตนเอง

4. ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ไม่ค่อยมีการใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนเนื่องจากไม่มีใครจัดหาและจัดการเรื่องวัสดุอุปกรณ์และสื่อใดๆ เพื่อใช้ในการเรียนให้เป็นหน้าที่ของครูผู้สอน ซึ่งครูผู้สอนก็ไม่ได้แก้ปัญหาเรื่องนี้

ครูผู้สอนควรประสานงานกับหน่วยงานของท้องถิ่นหรือองค์กรบริหารส่วนตำบลและเทศบาลให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิมในการสนับสนุนการจัดหาสื่อ อุปกรณ์การสอนและครูผู้สอนร่วมกับนักศึกษาทำการประดิษฐ์คิดค้นจัดทำสื่อจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสื่อที่ได้จะมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในชุมชนและเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักศึกษาด้วย

5. ด้านการวัดและประเมินผล นักศึกษามีผลการเรียนดีเกินจริง และวัดผลได้ไม่ครบทุกด้าน โดยใช้ข้อสอบรวมจากส่วนกลาง ครูผู้สอนไม่มีสิทธิ ในการ ออก

ข้อสอบ จึงวัดผลได้ไม่ครอบคลุมสาระที่เรียน ควรใช้วิธีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อที่จะ ได้วัดผลประเมินผลจากผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความจริงจังในการวัดผลประเมินผลให้มากกว่าที่เป็นอยู่และควรให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ควรมีการพิจารณาสภาพการจัดการศึกษา และ ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาหลักสูตร ขึ้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อการพัฒนา และปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน ทั้ง 5 ด้าน ส่วนใดที่สามารถปรับปรุง พัฒนาได้ควรดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย คือ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแกลง ครูผู้สอน นักศึกษาผู้ใหญ่ตลอดถึงชุมชนและท้องถิ่น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มี นักศึกษาผู้ใหญ่ และผู้เกี่ยวข้องอยู่ในเขตพื้นที่ ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมบางเรื่องที่สามารถกระทำได้ เช่น การสนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนให้มีความหลากหลายและเป็น ที่รู้จักกันทั่วไป เป็นต้น

3. ครูผู้สอน ควรพัฒนาการเรียนการสอนและสร้างความเข้าใจในการสอนแบบต่างๆ เช่น โครงการ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมอื่นๆที่เป็นงานศึกษาค้นคว้า รายวิชา ตลอดจนการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม และ

ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของนักศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เข้าเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ควรได้ศึกษาข้อมูลการเรียน ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น สร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการจัดเวลาเรียนให้เหมาะสม ให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้านอกเหนือจากการพบกลุ่ม และความพร้อมด้านอื่นๆ ที่เหมาะสมกับการเรียนในหลักสูตรนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการการศึกษา นอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เปรียบเทียบกับสังกัดต่าง ๆ ที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตพื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันออกโดยการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เพื่อให้ได้คำตอบชัดเจนในการพัฒนามากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เจาะจงเฉพาะด้าน เพื่อพัฒนาแต่ละด้านให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2543). *สรรสาระพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบ*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมวิชาการ. (2534). *รายงานผลการวิจัย การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามัธยมและอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่สุดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คณารัตน์ จงพิพัฒน์วิชัย. (2540). *ความคิดเห็นต่อกิจกรรมพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาผู้ใหญ่ทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. (2541). *จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญศรี ทรัพย์เวชการกิจ. (2539). *ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับจริยธรรมของครูผู้สอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญฉัฐ ทิมทอง. (2539). *การศึกษาศาสนาและปัญหาการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ใน โรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา สิงขรรัตน์. (2540). *ปัญหาของครูประจำกลุ่มในการใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 หมวดวิชาภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2541). *ทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกล ที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ในเขตภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักข่าวไทย-ชิงหัว. (2548). *การประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. วันที่ค้นข้อมูล 1 ธันวาคม 2548, เข้าถึงได้จาก [www. Charuaypontorranin.com](http://www.Charuaypontorranin.com).
- Knowles, M. S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education from Pedagogy to Andragogy*. New York : Association Press.
- Knox, A. (1986). *Adult Development and Learning*. San Francisco, CA : Jossey Bass.